

2017 VERKSAMHETSPLAN

SAMMANFATTNING

Viktiga förutsättningar inför verksamhetsplanen

- Upplandsstiftelsens¹ profil och prioriteringar ligger fast. Särskild vikt ska alltså läggas på naturvård, folkhälsoarbete genom vistelse i naturen samt målgruppen barn och ungdom.
- Från och med 1 januari 2017 svarar Region Uppsala för hela finansieringen av Upplandsstiftelsens verksamhet. Region Uppsala har också majoritet i Upplandsstiftelsens stämma med 9/17-delar av rösterna mot kommunernas gemensamma andel om 8/17-delar.
- Budget för 2017 utgörs av motsvarande budget 2016 med en uppräkningsökning om 2,1 %. Uppräkningen ligger i paritet med övriga verksamheter inom Region Uppsala. Nya uppgifter från KPA visar att pensionskostnaderna kommer att bli högre 2017 än den avsättning som gjorts i budget. Samtal förs med Region Uppsala om tänkbara lösningar.
- Upplandsstiftelsen har genomfört omfattande investeringar i flera anläggningar. Den kommande perioden präglas av återhållsamhet vad gäller nya investeringar samt har en inriktning mot att erbjuda en tillfredsställande likviditet vilket påverkar verksamhetsåret 2017. Förvaltningen av Stiftelsens områden begränsas således till det mest nödvändiga, förutom där externa medel finns. Naturvårdsarbetet är fortsatt begränsat men ändå med en stor andel externa projektmedel.
- En betydande del av stiftelsens verksamhet baseras på projekt där egen medfinansiering och personal för projektledning krävs för att kunna genomföra projekten. Utbytet av de egna resurserna fördubblas därmed.
- Inom ramen för det nya Jordbruksverkets medel i Landsbygdsprogrammet är stiftelsen involverad i flera nya projekt.
- Upplandsstiftelsen samverkar med kommunerna i projekt som finansieras av medel från den statliga satsningen på Lokala naturvårdsprojekt (LONA) och Lokala vattenvårdsmedel (LOVA).

- Arbetet med folkhälsa fortsätter i ökad omfattning med syfte att fler ska vistas i naturen och röra sig mer för att stärka befolkningens hälsa. Speciellt fokus läggs på målgrupperna barn- och ungdom, personer med funktionsnedsättning och nya svenskar.
- Samarbetet med länets kommuner i **Smultronställen i naturen** drivs vidare med fokus på att fortsätta upprätthålla god kvalitet i länets smultronställen och att nå ut med information om naturen till fler grupper.
- De senaste årens satsning på att utveckla och göra Upplandsleden ännu mer attraktiv fortsätter.
- Stiftelsen fortsätter att ha en person stationerad på Biotopia, biologisk museum i Uppsala, för information om hela länets natur, smultronställen, friluftsliv och leder.
- Fortsatt samverkan med kommuner och föreningar i gemensamma projekt.

Barn och ungdom

- Stiftelsen har gjort naturskolesatsningar i alla länets kommuner. Målet är att naturskolorna fortlever och utvecklas i samverkan med varandra, berörda kommuner och stiftelsen. Läger och naturskola på Rävsten utvecklas ytterligare.

Naturområden

- Arbetet med att sköta de olika anordningarna och naturmiljöerna samt bevara den biologiska mångfald i stiftelsen 43 naturområden fortsätter. För att göra naturområdena mer besöksvänliga pågår ett fortlöpande arbete med att utveckla och förbättra information, vägvisning, eldstäder, spänger, fågeltorn mm.
- Stiftelsens skötsel och restaurering av 300 ha betesmarker och 7 slätterängar finansieras till stor del genom medel från landsbygdsprogrammet.
- I samarbetet med Länsstyrelsens kulturmiljöenhet fortsätter stiftelsen att utveckla skötsel, information och tillgänglighet i Lingnåre kulturresevat samt i fornlämningsområdena Ekeby-Ånge och Grönlundsbacken.
- Översynen av stiftelsens fastighetsbestånd och arrendeavtal fortsätter för att effektivisera fastighetsförvaltningen och marknadsanpassa ekonomin.

Naturvård

- Stiftelsen bedriver många olika projekt för att stärka den biologiska mångfalden i länet. Samarbetet med kommunerna stärks inte minst i de naturvårdsprojekt

Inriktning under 2017
Folkhälsa – friluftsliv

¹ Upplandsstiftelsen förkortas ”stiftelsen” i den löpande texten.

som erhåller medel från den statliga satsningen på Lokala naturvårdsprojekt (LONA) och Lokala vattenvårdsprojekt (LOVA). Arbetet med Åtgärdsprogram för hotade arter (ÅGP) fortsätter, där stiftelsen får stöd från staten till såväl konkreta skötselinsatser som biologiska utredningar och inventeringar.

- Upplandsstiftelsens arbete med områdesskydd och förvaltning koncentreras till lokala och regionala insatser för både naturvård och friluftsliv. Flera kommuner deltar i arbetet.
- Samarbetet i Roslagen med Världsnaturfonden WWF och Skärgårdsstiftelsen utvecklas vidare.
- Stiftelsen samarbetar med Naturskyddsföreningen med syfte att stärka och utveckla populationen av den starkt hotade vitryggiga hackspetten.
- Via finansiering från bl.a. Hav- och vattenmyndigheten samverkar Upplandsstiftelsen med bl.a. Sportfiskarna och Länsstyrelsen i Gävleborgs län för att förbättra förutsättningarna för fiskreproduktion i kustmiljöerna.

NATUROMRÅDEN OCH ANLÄGGNINGAR

Naturområden

Stiftelsen förvaltar 43 naturområden varav 24 är naturreservat och ett kulturreservat som ska präglas av god skötsel för såväl besökare som den biologiska mångfalden.

Sammantaget förvaltar stiftelsen närmare 8 000 ha mark och vattenområden i Uppsala län samt ca 3 000 besöksanordningar bestående av t ex informationstavlor, parkeringsplatser, stigar, eldstäder, broar, spänger, fågeltorn. Bredden av naturtyper är stor med allt från slutna urskogar, öppna hagmarker till skärgårdar med vidsträckta fjärdar. Många av områdena är besöksvänliga med badplatser och fina strövmarker. I det operativa förvaltningsarbetet deltar ca 15 tillsynsmän.

Stiftelsen gör omfattande insatser för att främja biologisk mångfald. I områdena sköts 300 ha naturbetesmarker och 7 slätterängar. Skötseln finansieras till stor del av miljöstöd inom landsbygdsprogrammet. De särskilda medel som finns inom åtgärdsprogrammen för hotade arter används för att gynna hotade arter som finns i stiftelsens områden. Medel från Lokala naturvårdsprojekt LONA och Nokås-medel från Skogsstyrelsen utnyttjas under året för att utveckla besöksanordningar i naturreservat och för naturvårdsåtgärder.

Nedan anges några av de mer omfattande planerings- och skötselåtgärder som ska göras under året inom stiftelsens områden.

- *Ekeby-Ånge.* Fornlämningsområde med stort gravfält från bronsåldern på Uppsalaåsen. Under året anläggs en hårdgjord stig och en låg plattform/rastplats med utsikt över gravfältet och Fyrisån för att öka tillgängligheten för personer med rörelsenedsättning. Stiftelsen samarbetar med privata markägare, djurhållare och Länsstyrelsens kulturmiljöenhet.
- *Gräsö gård.* Naturvårdshuggningar och röjningar genomförs för att utveckla skogsmarks- och hagmarksbeten. Finansieras av landsbygdsprogrammet.
- *Idön.* Fortsatt arbete genomförs för att öka antalet parkeringsplatser, bryggor mm vid hamnen Äpskärs.
- *Kallriga.* Längs betesmarken vid Kallerövägen sätts 2 km nytt stängsel, ev blir det en del trädgårdsgård. Restaureringen av ett våtmarksområde/strandäng fortsätter med finansiering från landsbygdsprogrammet.
- *Källarberget.* Nytt blivande kommunalt naturreservat där stiftelsen är markägare. Området förvaltas i samverkan med Tierps kommun. Åtgärder för besökare genomförs, bl a parkering, TC, stigar och informationstavlor. Siktröjning genomförs framför Lotsstugan. Åtgärder finansieras genom ett LONA-projekt.
- *Rävsten.* Fortsatt restaurering av kulturmarkerna på ön.
- *Torslundagropen.* Fortsatta skötselåtgärder genomförs för att hålla området öppet och för att gynna den starkt hotade ortolansparven som fortfarande finns kvar med några par i reservatet.
- *Tvärnö.* Restaureringen av skogsbeten och hagmarker fortsätter. En våtmark och ett med bäckutflöde i havet restaureras.
- *Wik naturpark och strandäng.* Stiftelsen fortsätter att sköta kulturmarkerna och strandängen med bete och slätter. Utveckling av Wikparken för olika målgrupper i samverkan med kultur och bildning. Viss restaurering i parken genomförs.
- *Ön Björn:* Ett nytt markområde i Björns skärgård, i Tierps kommun, som förvärvats under 2016. Enklare informationsskyltar sätts upp. Byggnader besiktigas.
- *Högmokällan:* Ett nytt markområde, bestående av ett rikkärr med källflöde, i Älvkarleby kommun, som förvärvats under 2016. Parkeringsplats och besöksanordningar iordningsställs.
- *Svanhusskogen:* Reservatet utökas med mark i den norra delen vilket även innebär ett nytt reservatsbe-

slut. Naturvårdshuggningar och röjningar utförs i reservatet.

- *Bredforsen*: Slätter upptas på två nya områden i reservatet.
- *Lingnåre kulturresevat*. Fortsatt utveckling av stigår och information. Arbetet sker i samverkan med Länsstyrelsens kulturmiljöenhet.

Leder

Upplandsleden 50 mil vandringsled har stor betydelse för rekreation och naturturism i länet. Vi märker att vår satsning på ny och förbättrad information om leden i kombination med ökat motions- och friluftsintrasse gör att fler vandrar på leden. Vår ambition är att leden ska hållas i gott skick och, där det är möjligt, ansluta till befolkningscentra. Upplandsstiftelsen har ansvar för anläggning och investering längs leden medan kommunerna i länet står för driften.

Längs Upplandsleden finns ett stort antal spänger, vindskydd, eldstäder, broar och informationstavlor som årligen kräver tillsyn och underhåll.

Planerade åtgärder:

- Delar av leden ses över och rustas, enligt plan.
- Förarbete för en ny sträckning av Upplandsleden mellan Siggefora och Tärnsjö i Heby kommun, det innefattar förslag på leddragning och avtal med markägare. Samarbete mellan Heby kommun och Upplandsstiftelsen, externa LONA-medel har erhållits.
- Samverkan med Sigtuna kommun med syfte överbrygga det ledbrott som finns mellan Sigtuna och Knivsta.
- En satsning görs för att ytterligare höja standarden på leden vid etapp- och slingstarter. Extern finansiering har sökts inom landsbygdsprogrammet.
- Hemsidan uppdateras med ny information på engelska och tyska förutsatt att externa medel erhålls.
- Samverkan med Regionen i projektet Augumetad export som avser utveckling av besöksnäring längs leden. Medel har sökts för utveckling av vandringspaket och samverkan med markägare tillsammans med Fjärdhundraland, Enköpingskommun och Regionen.
- Samverkan med Östhammars kommun och Visit Roslagen i ett projekt som vill göra det möjligt att följa pilgrimsleden S:t Olavsleden från Åbo till Trondheim. Vi arbetar för att binda samman Upplandsleden och Roslagsleden med en ny sträcka.

- Upplandsledens dag kommer att arrangeras i början av hösten.
- Upplandsledsappen uppdateras och håller ett kalenderium med aktiviteter på leden.
- Vi marknadsför och saluför Upplandsledsboken och kartorna över leden.

Kanotleder

Upplandsstiftelsen ansvarar för fyra kanotleder i länet. Kommunerna står för den löpande driften. Kanotlederna ska vara framkomliga och det ska finnas god information om lederna att tillgå.

- Nya foldrar för kanotlederna tas fram.
- Fortsatt samverkan med föreningarna kring Tämnrån för att se hur leden kan utvecklas.
- Samverkan med Uppsala kommun och ideella parter för utveckling av kanotleden i Fyrisån.

Camping och stugbyar

Stiftelsens anläggningar ska underhållas kontinuerligt och planmässigt. Syftet är att erbjuda attraktiva anläggningar till alla besökare.

- *Rullsands havsbad och camping*. Hela campingen med stugby har totalrenoverats till en modern camping- och konferensanläggning. Ett utrymme för personal med och anslutande besökstoiletter uppförs. Upprustning av lekplatser planeras.
- *Rävstens stugby*. Ett nytt toalettssystem för stugorna kommer att ställas i ordning under året.
- Stiftelsen deltar i arbetet med att söka finansiering för åtgärder vid Äpskär hamnområde där bl a ny parkering och bryggor planeras.
- *Ängskärs havscamping*. Finansieringen av en ny brygga vid fiskehamnen utreds vidare.

BARN OCH UNGDOM

Stiftelsens naturskoleverksamhet omfattar hela länet och har sin bas på Uppsala Naturskola i Hammarskog. Tonvikten läggs på att sprida utomhuspedagogikens idéer till skolor och förskolor. Detta görs främst genom att hålla kurser, träffar och olika arrangemang, samt genom att ta fram pedagogiskt material. Ett nära samarbete finns mellan naturskolorna i länet.

Naturskolorna i Uppsala län

Stiftelsen verkar för utveckling av naturskoleverksamheten i länet i samverkan med kommunerna.

Viktigast är att se till att de redan existerande naturskolorna överlever, trots kärv ekonomi i kommunerna. Driftstöd ges detta år till Knivsta.

Utbildning och upplysning

Genom kurser och träffar på naturskolor och skolor i länet sprids naturskolans metoder och verksamhetsformer, liksom vid större arrangemang. Vi vänder oss främst till pedagogisk personal i förskola och grundskola. Vi tillhandahåller material och hjälper till med planering för att underlätta för lärarna att gå ut.

Metodutveckling och dokumentation

Material och metoder tas fram för att utveckla möjligheten att arbeta med skolans ämnen i kombination med natur och friluftsliv. Hemsidan används som ett forum för att sprida idéer och metoder, liksom böcker, häften och tryckt material. Bokserien Att lära in ute är en viktig resurs i detta arbete.

Detta år beräknas boken Leka och lära språk ute bli klar.

Samverkan

- Samarbeta med stiftelsens övriga verksamhetsgrenar, vara en resurs i olika projekt.
- Samarbeta med övriga naturskolor i länet, naturskoleföreningen, utenavet m.fl.
- Delta i utvecklingen av Hammarskogsområdet.

Läger och lägerskola

Stiftelsen vill höja lägerskolans kvalitet och öka antalet deltagare genom att exempelvis:

- Ge råd till lärare/elever som ska åka på lägerskola.
- Uppdatera och sprida lägerskolekatalogen genom hemsidan.
- Stötta arbetet med lägerskola på Rävsten.

Grupper

Stiftelsen tar emot skolklasser och allmänhet i Hammarskog. Det är vanliga skolklasser liksom klasser för elever med särskilda behov. Skolor med stor andel utrikesfödda elever använder naturskolan mycket.

Ekonomiskt stöd till skolor

Ekonomiskt stöd delas ut till skolor för att skaffa material till utomhusverksamhet.

FRILUFTSLIV – FOLKHÄLSA

Verksamhet som stimulerar länsinvånarna till ökad vistelse i naturen genom information, aktiviteter och inte

minst god skötsel av naturområden och leder. Syftet är att nå en förbättrad folkhälsa samt ett ökat intresse för den uppländska naturen. I år sker en utökad satsning på folkhälsa med syfte att underlätta för specifika målgrupper att komma ut i naturen.

Smultronställen

Genom verksamheten Smultronställen i naturen vill vi göra det lätt för länsinvånarna att hitta ut i sin natur. I dagsläget finns det 43 smultronställen i länet.

Smultronställen ska vara trevliga och välfungerande besöksmål i naturen. Förväntningar som byggs i informationen ska uppfyllas på plats. Arbetet drivs i samarbete med kommunerna i länet. Öppenhet för lokala initiativ och samverkan för guidning på platserna stärks. Ett mål för de kommande åren är att skapa ett tätortsnära smultronställe i varje kommun. Under året planeras följande.

- Ta fram informationstavlor och naturskolematerial till Gredelby hagar i samverkan med Knivsta kommun.
- Ta fram en ny länsfolder för alla smultronställen, vilken också får ersätta vissa av de separata smultronbroshyrerna.
- Utveckla samverkan med de infopoints som finns i länet.
- Nya smultronställen färdigställs vid Sand i Älvkarleby kommun, vid Båstadviken och vid fiskvägen i Karlholm i Tierps kommun, samt vid Hummelfjärd i samarbete med Östhammars kommun.
- Arbeta för att ytterligare förbättra förvaltningen i våra smultronställen för att säkerställa att kvaliteten fortsätter vara hög.
- Arbeta vidare med geocaching (skattjakt med hjälp av GPS).

Biotopia

Upplandsstiftelsen står för en tjänst på Biotopia, biologiskt museum i Uppsala, i kombination med ett driftsbidrag. Genom vårt bidrag finns ett tydligt uppdrag att tillhandahålla naturvägledning för hela länet och att vara en plats för natur- och friluftsföreningarna att sprida information om sin verksamhet. Under 2017 vill Upplandsstiftelsen:

- Att Biotopia har funktionen av en naturturistbyrå med information om hela länets natur. Foldrar för smultronställen, naturreservat och friluftsområden finns på plats och uppdateras löpande.

- Att länets natur- och friluftsföreningar har en plats på Biotopia. Biotopia kommer under 2017 aktivt att arbeta med att öka samarbetet med ideella föreningar för att de ska känna sig välkomna och vilja hålla möten, föredrag och samtalskvällar i huset. Stiftelsen stöder detta arbete och kan även delta i vissa relevanta aktiviteter.
- Att skolklasser från hela länet kan ta kulturbussen till Biotopia för att besöka museet eller till viss avgift få en guidning.
- Fortbildningstillfälle genomförs under året där vi uppdaterar Biotopias personal kring utflyktsmål i naturen.
- Stödja och bidra med kompetens i Biotopias arbete med utveckling och ombyggnation av upptäckarmiljön och naturinformationsdelen i nedervåningen på museet.
- Biotopia fortsätter att vara ett nav för det utflyktsprogram som ges ut i samarbete med Länsstyrelsen och Biotopia.

Naturtipset på Upplandsstiftelsens hemsida

Naturtipset på stiftelsens hemsida ger utflyktstips till länsinvånarna. Information finns om ett 100-tal naturområden.

- Hemsidan uppdateras årligen med aktuell information om platserna och löpande med nya besöksmål.

Applikation Naturtipset

Appen Naturtipset ger information om besöksmål i naturen. Appen uppdateras årligen med aktuell information om platserna och löpande med nya besöksmål.

- Utflyktsprogrammet presenteras i appens kalenderium.
- Vi undersöker möjligheterna att uppdatera, modernisera och göra appen mer tillgänglig och interaktiv.

Folkhälsa i natur för alla – FINA

Genom specialdestinerade medel från Landstinget arbetar Upplandsstiftelsen i samverkan med personer med funktionsnedsättning och de personer som finns runt omkring dem börjat utveckla modeller för regelbunden fysisk aktivitet. Arbetet genomförs i samverkan med andra berörda parter, bl a kommuner, habiliteringen, Regionen och olika intresseorganisationer utifrån diagnosgrupper. Med stöd från Länsstyrelsen kommer vi bl a att utveckla nätverket Samverkan för tillgänglig natur

över länet och arbeta med att tillgängliggöra information om natur.

Öppen förskoleverksamhet utomhus

Ett pilotprojekt drivs i samverkan med Öppnaförskoleverksamheten Treklängen i Gottsunda. Syftet är att flytta ut delar av den öppna förskoleverksamheten för att på så vis skapa naturvana och trygghet i naturen liksom en arena för integration. Stöd av externa medel genom den Lokala kommunala naturvårdssatsningen.

Ytterligare information och marknadsföring

På vår facebookside tipsar vi om vad som är på gång i naturen och levererar ett utflyktstips varje vecka.

- Verka för ett utvecklat samarbete med Region Uppsala, och lokala turistbyråer.

Utflyktsprogrammet

Tillsammans med Biotopia, Länsstyrelsen och Region Uppsala ger vi ut Utflyktsprogrammet som är ett guide- och aktivitetsprogram i naturen för hela länet i samarbete med kommuner, naturskolor, friluftsföreningar. Programmet ges ut i en vår- och en höstupplaga och finns i Biotopias digitala kalenderium.

- Genom ett samarbete med Landstinget exponeras programmet på väntrums-TV på vårdcentraler och folktandvården.

Räkning av besökare

Upplandsstiftelsen mäter på olika sätt antal besökare i våra naturområden.

Referensgrupp för friluftsliv/Friluftsliv för alla

Referensgruppen har två möten per år och vill skapa ett forum för dem som på olika vis arbetar med friluftsliv i Uppsala län. I referensgruppen ingår länets friluftsföreningar, naturskolorna och ansvariga för friluftslivsfrågor på kommunerna. Mötena syftar till fortbildning, erfarenhetsutbyte och till att berätta om stiftelsens arbete med friluftsliv.

Övrigt samarbete

- Fortsatt samverkan sker med föreningar som verkar för att lyfta fram lokala besöksmål och stigar.
- *LONA Gredelby till Knvistaborna*. Ta fram informationsskyltar och material riktat till skola och allmänhet som använder Gredelby hagar och Trunsta

träsk. Samverkan med Knivsta kommun och naturskola.

- Medverka i referensgrupp för Gröna kunskaps huset och Visit Uppland.

NATURVÅRD

Upplandsstiftelsen främjar utvecklingen av länets natur genom att äga och förvalta biologiskt värdefulla markområden samt genom projekt med syfte att värna om växter och djur. Många projekt sker i samverkan med andra organisationer och markägare och med ekonomiskt stöd från bl.a. Världsnaturfonden WWF, EU:s fonder och Naturvårdsverket. Upplandsstiftelsen har ett omfattande nätverk och vi medverkar eller yttrar oss i många olika sammanhang inte minst när det gäller beslut och skötsel av naturreservat, bevarandeplaner för Natura 2000-områden, hotade arter och i viss mån kommunala planer.

Områdesskydd

Stiftelsen har under lång tid aktivt bidragit till att många markområden med hög biologisk mångfald kunnat skyddas. Arbetet med områdesskydd är idag fokuserat mot objekt som har lokal och regional betydelse. Detta innebär att vi i högre grad samverkar med kommunerna och beaktar de lokala behoven av värdefulla natur- och friluftsområden. För att långsiktigt skydda mark- och vattenområden kan förvärv vara aktuellt.

Stiftelsen arbetar också med olika avtalsformer för att säkerställa skötsel och tillgänglighet av värdefulla marker, bl.a. arrendeavtal och nyttjanderättsavtal med olika markägare.

Styrelsen prioriterar följande insatser 2017:

- En överenskommelse har träffats med Bergvik Skog AB angående förvärv av resterande delar av Björns skärgård i Tierps kommun. Arbetet med säkerställandet görs i samverkan med Världsnaturfonden WWF och fullföljs under året.
- Upplandsstiftelsen har förvärvat ett litet extremrikkärr av Bergvik Skog AB. Kärret, som också har en kallkälla, är beläget i Älvkarleby kommun. Lantmäteriförrättning pågår under året.
- Marker utmed Linné-stigen i Jumkil planeras bli fredat under 2017 i samarbete med Uppsala kommun.
- Upplandsstiftelsens styrelse tar upp en diskussion om ny strategi och prioriteringar vad avser markköp.

Ekologisk landskapsplanering generell

Inom ramen för de ekologiska landskapsprojekten har en bred aktivitet pågått under lång tid, nätverk har utvecklats och ett förtroendefullt samarbete mellan markägare, myndigheter och andra aktörer har utvecklats. Detta har möjliggjort en generell utveckling av naturvårdande åtgärder i landskapen och ökat verkningsgraden av stiftelsens insatser. Nedan ges exempel på aktiviteter som fortgår i alla landskapen:

- Samverka med Länsstyrelsen i arbetet med åtgärdsprogram för hotade arter och miljöer.
- Besiktiga avverkningsanmälningar och medverka i utformning av naturhänsyn i samverkan med markägare, ideella naturvården och myndigheter

Ekologisk landskapsplanering: Dalälven

- Samverkan med Fortum AB fortsätter. Stiftelsen organiserar och utför åtgärder på företagets marker kring Untra kraftverk i enlighet med en naturvårdsplan som stiftelsen presenterat och företaget accepterat.
- Ett samarbete med NEDA angående nedre Dalälvens natur- och kulturvärden utvecklas med fokus på skötsel, utveckling av turism och landsbygd.
- Fortsatt samarbetet med Bergvik Skog AB för skötsel av biologiskt rika naturtyper vid Dalälven.
- Samarbetet med Naturskyddsföreningen avseende vittryggig hackspett i Dalälvsområdet fortsätter. Naturskyddsföreningen prioriterar Dalälven i det nationella arbetet med utsättning av fåglar.
- Medverka i förvaltningsråd för Färnebofjärdens nationalpark, Natura 2000-området Marma skjutfält, Bredforsen samt Båtfors naturreservat.
- Fortsatt skötsel av små rikkärr och ängar i Älvkarleby kommun utförs med stöd från länsstyrelsen.

Ekologisk landskapsplanering: Almunge-Länna

- Arbetet i Länna eklandskap fortsätter i samverkan med privata markägare, Holmen Skog AB, Uppsala kommun och Länsstyrelsen. Arbetet är inriktat på i första hand gamla ädellövträd och hagmarker.
- Skötseln av naturstigen kring Ältsjön fortsätter i samarbete med Holmens Skog och Länna byalag.
- Fortsatt medverkan i arbetet med skydd och skötsel av asprika skogar med förekomst av bl.a. cinnoberbagge. Arbetet bedrivs i samverkan med Länsstyrelsen, Skogsstyrelsen, Uppsala kommun och berörda markägare.

Ekologisk landskapsplanering: Vällan

- Framtagande av en naturvårdsplan på Bergviks marker i samverkan med Naturskyddsföreningen.

Kulturlandskap vid Mälaren

Arbetet med att bevara och utveckla ängs-, hag- och våtmarker i Mäljarlandskapet bedrivs i samverkan med markägare och/eller berörda organisationer.

- En våtmark anläggs mellan Storvreta och Vattholma (Ekeby-Ånge) i samarbete med markägare. Flera områden kan bli aktuella för våtmarker. Delfinansiering söks från landsbygdsprogrammet.
- Ersättning för stängselmaterial erbjuds till enskilda markägare för upprustning av värdefulla naturbetesmarker samt för skötsel av våtmarker.

Kulturlandskap i Heby

Arbetet med bevarandet av flera hotade arter utvecklas ytterligare. Bland annat fortsätter skötseln av fjärilsrika naturbetesmarker/ängar inom utpekade objekt. Arbetet finansieras delvis av ÅGP-medel.

Samverkan med Tämnarens vattenråd kring skötsel av sjöns stränder diskuteras.

Roslagshagar

Skötseln av kulturlandskapet bygger på ett nära och bra samarbete som etablerats med många djurhållare, markägare, föreningar och organisationer. Ett nytt flerårigt samarbetsprojekt med Världsnaturfonden WWF och Skärgårdsstiftelsen startade 2014 och fortsätter för att utveckla värdefulla naturbetesmarker och våtmarker i Roslagen. Under året planeras följande:

- Rådgivning till lantbrukare samt upprätta restaurerings- och skötselplaner. Rådgivningen rör både landskapsvård, djuruppfödning och våtmarker.
- Erbjuder ersättning för stängselmaterial vid upprustning av värdefulla naturbetesmarker samt för skötsel av våtmarker.
- Arbeta med restaureringar i särskilt intressanta områden på privat mark där markägare inte har möjlighet att restaurera dem. Externa pengar söks för detta.
- Skötsel av flera särskilt naturvårdsintressanta områden som Upplandsstiftelsen arrenderar. Ca 130 hektar betesmark, ca 3 hektar slåtteräng och 1,2 ha våtmark sköts inom projektet. Samverkan bedrivs med brukare kring skötsel på ytterligare lokaler med hotade arter. Skötseln finansieras främst via miljöstöd från landsbygdsprogrammet.

- Arbeta för att utveckla skötseln av hagmarker på Gräsö med skärgård. Särskilt viktigt då flera djurägare slutar med sin verksamhet.
- Verka för att finna större sammanhängande betesområden i projektområdet då flera djurägare efterfrågar mer betesmark.
- Insatser avseende åtgärder för hotade arter planeras, bl.a. mnemosynefjäril, ängsskäreplattmal, insekter på krissla och gotlandssäfferotplattmal. Omfattningen av arbetet beror på hur mycket externa medel som erhålls.
- Utveckla och förvalta Långalmastigen som tagits fram inom projektet tillsammans med markägare.
- Samverkan med Länsstyrelsen, Skogsstyrelsen, kommunekologer m.fl. aktörer inom landskapsvård för ökad samsyn kring restaurering och skötsel av hävdade marker.
- Driva projektet Rikare skärgårdslandskap i samarbete med Skärgårdsstiftelsen och WWF. I arbetet ingår projektledning, möten, exkursioner, information och administration av projektet.
- Inventeringar och framtagning av skötsel- och restaureringsplaner för områden med hotade arter. Samverkan med markägare och Länsstyrelsen. Delvis finansierat via Åtgärdsprogrammet för hotade arter.
- Planering av åtgärder i 2-3 våtmarker där förundersökning gjorts. Arbeta vidare med förslag mot markägare samt hitta finansiering för åtgärder.

Hotade kustfåglar

Stiftelsens arbete med att hålla delar av Björns skärgård och andra värdefulla fågelområden i skärgården fria från mink fortsätter i samverkan med jägare och ornitologer. Arbetet stöds ekonomiskt av Länsstyrelsen.

Övriga naturvårdsprojekt

Stiftelsen utökar successivt samarbetet med kommunerna, olika organisationer, privata aktörer och staten. Under perioden planeras ett antal samverkansprojekt:

- Fortsatt samverkan med Centrum för Biologisk Mångfald (CBM) för att förbättra skötsel- och restaureringsmetoder i kulturmarker för att bättre gynna förutsättningarna för rödlistade arter. Särskilt läggs stor vikt vid att utveckla metoder för uppföljning och utvärdering av naturvårdsarbetets resultat.
- Bistå kommunerna i arbetet med att ta fram nya planer för hur kommunalt ägda skogar ska skötas med hänsyn till natur- och friluftsvärden.

Gräsöfonden

Fondens huvudsakliga syfte är att stimulera vård av kulturlandskapet på Gräsön. Detta möjliggörs genom årliga bidrag till fonden från allmänheten m.fl. Gräsöfonden har nyligen fått möjlighet att använda en begränsad del av kapitalet till den löpande verksamheten.

- Fonden kommer under år 2017 att göra det möjligt för allmänheten att söka bidrag till landskapsvårdande insatser.
- Gräsöfonden kommer att dela ut ett landskapsvårdspris under året.
- Gräsöfonden, Östhammars kommun och Upplandsstiftelsen samverkar från och med 2015 kring förvaltningen av besöksplatserna som tagits fram på Gräsön.
- Gräsöfonden förvaltar Dan Söderbergs minnesfond. Stipendium delas ut till den eller de som under året gjort berömvärda insatser för kulturmiljön på Gräsön.

Vattenvård

Insatserna bedrivs i samverkan med länets kommuner och andra intressenter. En expertgrupp är kopplad till arbetet. Planerad verksamhet under 2017:

- Undersöka samt följa upp tidigare undersökta lek- och uppväxtlokaler för gädda, abborre och sik i anslutning till kustområden där fiskevårdsinsatser genomförs.
- Fortsätta arbetet med att restaurera våtmarker och kustmynnande vattendrag för att förbättra fiskrekryteringen och den biologiska mångfalden. Havs- och Vattenmyndigheten samt Världsnaturfonden WWF stödjer det kustnära arbetet i de tre kustkommunerna. Samarbeta med Sportfiskarna samt flera länsstyrelser.
- Färdigställa en rapport som sammanfattar och redovisar de genomförda insatserna inom kustvattenarbetet.
- Följa upp biotopvårdsinsatser i nedre Dalälven.
- I samverkan med Uppsala kommun följa upp effekterna på fiskförekomsten i Fyrisån efter anläggandet av fiskvandringssvågar genom samt norr om Uppsala. Planera åtgärder samt återställande av biotoper.
- Förbättra förutsättningarna för landskapsfisken asp genom biotopvårdsåtgärder och märkningsförsök. Externa medel har erhållits för ett fyraårigt projekt som leds av Länsstyrelsen.
- Sprida kunskaperna kring livet i våra vattendrag genom Knivstaåns dag, Heby- och Enköpingsåns dag under våren. Samarbeta med respektive kommun, Biotopia, naturskolor och Länsstyrelsen. Diskussioner förs kring vattendagar i Östhammars och Älvkarleby kommuner.

- Vara rådgivande i diskussioner om restaureringar vid bl a Vansjön–Nordsjön i Heby kommun. Samverkan med kommunen och lokala intressenter.
- Stiftelsen genomför ett utpropp i kommunerna med syftet att på ett bättre sätt kunna erbjuda fritt handredskapsfiske i de sjöar som ägs av kommunerna.
- Delta i arbetet med säkerställandet av naturområden samt delta när skötselplaner för dessa objekt tas fram.
- Medverka vid revidering av skötselplaner och planering av konkreta åtgärder i vattenmiljöer i stiftelsens naturområden.
- Stiftelsen medverkar i ett regionalt projekt som syftar till att underlätta arbete med akvatisk naturvård i naturskyddade områden. Havs- och vattenmyndigheten finansierar arbetet.
- Påbörja anläggningen av 3 våtmarker särskilt för fisk.
- Påbörja en fiskväg vid vandringshinder i ett kustmynnade vattendrag.
- Medverka i projektet ”Södra Bottenhavet, mellan-kommunalt planeringsunderlag för kust- och havsplanering för Hälsingland, Gästrikland och Uppland” tillsammans med bl a Älvkarleby, Tierp och Östhammars kommuner. Befintliga uppgifter om fisk, grunda vikar m m ska läggas i en databas för att göra materialet mer tillgängligt för bl a kommunens planerare.
- Revidera fiskeguiden.
- Stiftelsen ingår i Vattenrådet för Dannemorasjön liksom i Vattenrådet för Östhammarsfjärdarna. Det övergripande syftet med organisationerna är att förbättra vattenkvalitet och naturvärden.

Ekonomiskt bidrag, priser, referensgrupper, information

- Det har varit möjligt för föreningar att söka ekonomiskt bidrag till angelägna naturvårdsprojekt. Under 2017 görs ett uppehåll i detta.
- Gröna gruppen och Vattenvårdsgruppen sammankallas två gånger.
- Stiftelsen bedriver information om natur och medverkar i ett antal olika sammanhang i samverkan med kommuner, Länsstyrelsen, föreningar med flera.

INFORMATION OCH MARKNADSFÖRING

För att Upplandsstiftelsens insatser ska bli tillgängliga för länsinvånare, kommun, landsting, politiker, samarbetspartners och bidragsgivare krävs god information.

Stiftelsens informationsarbete ska:

- öka intresset för naturvård och friluftsliv

- beskriva våra verksamheter
- inspirera till naturbesök och göra det lättare för länsinvånarna att komma ut i naturen
- göra stiftelsen känd som en kraftfull och kompetent regional organisation för naturvård, friluftsliv, folkhälsa och utomhuspedagogik.
- Utbildning av egna tjänstemän, styrelse, tillsyningsmän och arrendatorer för att skapa goda ambassadörer för verksamheten

Verktyg för detta är:

- Hemsidan www.upplandsstiftelsen.se
- Våra appar Naturtipset och Upplandsleden
- Information ute i våra naturområden
- Foldrar och skrifter
- Årsskrift och nyhetsbrev.
- Kurser, konferenser, seminarier.
- Deltagande i publika evenemang i alla kommuner.

Ordförklaringar

LONA - Lokala naturvårdsmedel.

LOVA - Lokala vattenvårdsmedel.

ÅGP - Åtgärdsprogram för hotade arter.

Nokås - Stöd till natur- och kulturmiljövårdsåtgärder i skogen.

Natura 2000 – Ett nätverk av skyddade områden inom EU. Syftet är att värna om arter och livsmiljöer.



Kanotlederna är Tämnrån (1), Kolarmoraån (2), Fyrisån (3) och Lilla Färnåset (4). Stiftelsen förvaltar 43 områden på uppdrag, som ägare eller som arrendator. De områden som stiftelsen äger helt eller delar av är: Båtförstorpet, Bredforsens naturreservat, Högmokällan, Björn, Källarberget, Lingnåre kulturresevat, Ångskärs naturreservat, Skaten-Rångsen naturreservat, Kallriga naturreservat, Västerbyn, Idön naturreservat, Rävsten, Oxhagens naturreservat, Gåsholmens naturreservat, Långnäsets naturreservat, Svanhusskogens naturreservat, Pansaruddens naturreservat, Torslundagropen, Fageruddsåsens naturreservat, Kalmarnäslandets naturreservat, Härjarö naturreservat och Norra Björkfjärdens naturreservat.

